

BOTTYÁN KATALIN

Átlépett határok (F története)

„...A szubjektum tapasztalja, érzelmi önmagát egy igazságjátzmában, amelyben önmagához viszonyul.”¹

„...a sorsot eredendően elszenvedjük. Ennek nem mond ellent, hogy olykor módunk nyílik cselekvőleg alakítani rajta. Mert amikor ilyen tettekre sor kerülhet, a sorsban már úgyszólván benne állunk.”²

„...Persze én akkor erre nem gondoltam, legalábbis az elején nem, mert tényleg, az ördögbe is, ha már megtörtént, az ember száját befogja, és mélyen-mélyen hallgat, sőt restelkedik, de róla semmiképpen nem beszél. Ehelyett még kibeszéli, aztán jön valaki, aki csak úgy belecseppent, olyan agent spirituel, szóval ügynök, meghallja, fülét kezdi hegyezni, az egészet jól megjegyzi és leírja... az ember nem lehet eléggé óvatos, az ilyen élet, mint az enyém, a fantasztikus szemét olyan kolosszális tömegével van tele, hogy aki nem vigyáz eléggé, azt okvetlenül inficiálja, a baktériumokat az egész világba széthordja, egy ilyen élet és ilyen lény, mint az enyém, kiválóan hatásos mérgek excelláns tenyészhelye. A mérgek között számban és rendben a legelső az, amelyik bennem a kényszer, amit úgy hívnak, az ember életében legalább egyszer alaposan kibeszéli magát. A többi diszkréten hallgat, sőt titkolózik is, elrejtőzik, minden oka megvan rá, mert szégyenének teljes tudatában van. Én ezeket a hallgatag és tapintatos halakat nagyon tisztetem. De bennem a kibeszélés ösztöne mindig erős volt. ...

Az alaptétel az, hogy a pácban mindenki benne van. ...

¹ „Foucault” [Szócikke önmagáról a *Dictionnaire des philosophes* (P.U.F., Paris, 1984.) számára, Maurice Florence álnéven.]

² Tengelyi László: *A bűn mint sorseseemény*. Atlantisz: Budapest, 1992. 212.

...Ebben a komédiában úgy látszik tényleg nincs érdektelen, intakt és kívülről álló fél, nincs páholy, vagyis a játékban igenis mindenki benne van, és az ember minél tovább megy, annál nevetésesebb figurával találkozik. Az elbeszélő maga igazán gyerekes az ügyvivőhöz képest, de ez az agent spirituel is tökéletesen ártatlan ahhoz képest, aki elképesztő komolysággal a fotőjben kényelmesen elhelyezkedik, még rá is gyűjt, a könyvet kinyitja, és olvasni kezd, ez az ember, mondom, már olyan bonyolultan bolond, hogy itt minden meghatározási kísérletnek csődöt kell mondania, és nekem, amint mondom, hogy..."

GONG³

2003. januárjától márciusáig többször találkoztunk F-fel és családjával, de mindössze három interjút készítettünk vele.

Háromféle történet bontakozott ki előttünk: az elmesélt és magnóra mondott történet, az elmesélt, de csak utólagos feljegyzéseinkben megörözdött történet, és végül a leghosszabb, ami elhallgatott történetek sokaságából áll.

Az elmesélt és magnóra mondott történetet szerkesztett és anonimizált formában most közreadom, utólagos feljegyzéseinket az interjúrészletek előtt próbálom meg összefoglalni. Az elhallgatott történetek képviselésében álljon itt egy megrendítő dokumentum: éles bevetés közben készített hangüzenete barátnője számára. Ennek szó szerinti leírata a „Kazetta” című szöveg.

FELJEGYZÉSEINK

Zsoldos volt, pontosabban hamis papírokkal, hamis személyi azonosítással hivatásos katona. A háborúba úgy került bele, hogy az embargó alatt Romániából hordták Szerbiába az üzemanyagot. Ezt szerinte nagyon sokan csinálták, talán még a felsőbb körökben is. Szerb oldalon bukott le, megverték, és megfenyegették, hogy megölik, vagy pedig elmehet katonának.

A kiképzés előtt megkérdezték tőlük, hogy ki volt katona. Tettek eléjük mindenféle fegyvert, és azt is figyelték, hogy ki melyikhez ért. Aki tudott bánni valamelyikkel, azokat 3 napos, a többieket 3 hónapos kiképzésre vitték el, ami valójában körülbelül 1 hónapig tartott. Utána

³ Hamvas Béla: *Karneval* <http://www.terebess.hu/keletkultinfo/karneval/01.html> (Magvető: Budapest, 1985.)

osztották be őket különböző feladatokra. A kevésbé képzettek „mentek golyófogónak”. Ő is egy ilyen csapatba került.

Az első bevetésen kaptak ugyan löszert, de csak bevetés közben derült ki, hogy a fegyverből az ütőszegeket kivették. *„Kíváncsiak voltak, hogy van-e valaki a csapatban, aki ellenségével le akar ott számolni a csapaton belül. Ilyen esetek egyébként előfordultak, főleg akkor, amikor már kialakultak a különböző pénzszerzési módok. Civil fosztogatás stb.”*

Az ő egységéből 176 ember közül csak ő maradt életben. Azt vette észre, hogy a csapaton belül is volt etnikai tisztogatás, megnézte a holttesteket, és látta, hogy némelyiket hátulról lőtték le.

Megmondták nekik kezdettől fogva, hogy ha ők nem ölnek, akkor őket ölik meg. Nagyon sok szevedést látott, és ez nem ugyanaz, mint halani, vagy olvasni: ott valóban fröcsköl a vér.

Akkor kezdett el öszülni, amikor saját szemével látta, hogy a golyójától összeesik valaki. *„Hirtelen a helyébe képzeltem magam. Biztos van neki is gyereke.”* Már ugrott volna ki a lövészárokból, hogy segítsen neki, de a többiek visszarángatták. Ettől az esettől teljesen kikészült, egy hétig kórházban volt, ahol nagyon jól érezte magát, nagyon jól elszórakozott a francia ápoló hölgyekkel. *„Ez mit jelentett?” „Szexet és hancúrozást.”*

A kínzásokat sohasem értette. A szerbek nagyon kegyetlenek voltak: *„még akkor is ütötte-rúgta, mikor már semmit nem tudott beszélni”.* Azt, hogy lelövi, azt meg lehet szokni, de a kínzást nem, az embertelen. De a horvátok se voltak különbek, *„még a legnormálisabbak a muzulmánok voltak”.* Nem kellett magas rang a háborús bűnök elkövetéséhez, az alacsony rangúak is nagyon gonoszok voltak. Sokfelé vannak még tömegsírok, bányákban lehetne keresgélni.

Először a szerbekhez állt be, majd horvát fogságba került. A horvátok adtak a kezébe egy pisztolyt, és azt mondták, hogy löje főbe magát. Ő homlokához tartva elsütötte a fegyvert, de nem volt benne golyó. Megajánlották neki, hogy szerződjön le náluk. Megint új személyazonosságot kapott.

Ő akkor lépett elő a ranglétrán, amikor egy fogolytáborat az ő irányításával szabadítottak fel. Ez valahol a hegyekben történt. Itt főleg a politikai foglyokat és családtagjaikat tartották fogva. Nőket is, de gyerekek nem voltak. Az akciójuk azért sikerült, mert nappal mentek, amikor az őrég részeg volt, és így nagyon közel tudtak menni a táborhoz. Az előző csapatokat éjszaka a radar kijelezte. Körülbelül 1000–1500 fogoly volt itt.

Utána már ritkábban került bevetésre, csak komolyabb feladatokhoz. Például volt olyan akció, hogy síelő turistáknak öltözve hatoltak be az ellenség területére hangtompítós automata fegyverrel.

Egy fogolytábor őrzésében is részt vett, ahol segített megszökni egy őrnagynak. Ez a saját oldalán valakiknek az életébe került, de az őrnagy legalább később viszonzta a segítséget. Így van most életben.

INTERJÚRÉSZLETEK

Gyerekkor, család

Tragikus esemény, körülbelül három és fél éves lehettem, amikor szóbeli vita volt édesapám és édesanyám között, és akkor édesanyám kapával kettéhasította apámnak a fejét a verécénél⁴, és ömlött a vér belőle. Ez az első emlékem. Ettől kezdve szinte folyamatosan mindenre. Nem naprakészen, de... A család akkoriban a hat gyerek, a hat testvér, anyám, apám. Egy szoba-konyhás kis paraszti házba laktunk.

A legidősebbik nővérem féltestvérem. Gizella. Anyai részről féltestvérem. Ő él. Az idősebbik bátyám, Károly, ő elhunyt. Következő testvérem János. Ő szintén elhunyt. Van Erika nővérem, Vele sem tartom a kapcsolatot. Az utcán úgy elmegyünk egymás mellett, mint két idegen. Tehát... amióta 66 óta elváltak a szüleim és a bíróság minden kiskorú gyermeket az apának ítél. Utána kezdett felbomlani a család olyan értelemben, hogy az idősebbek nagyok lettek, férjhez mentek, elmentek tanulni, tehát egyedüli gyermekként maradtam a háznál édesapámmal. Akkor még ott volt Pista testvérem, és Erzsi. Erzsébet. Nővérem. Hát ők hamar elmentek. A nővérem azt tudom, hogy érettségizett, szakközépiskolába, a bátyám elment, akkor volt még két éve hátra, kijárta a nyolc általánost, ő szintén... a szegénység, a nyomor... mert csak a nyugdíj létezett apámnak abba az időbe, nem nagy nyugdíja volt, még a hétszáz forintot sem érte el. Az akkori élethez, az akkori árakhoz képest ez nagyon alacsony nyugdíj volt. Hatvanas évek közepe. 68 éves korába halt meg, hatvan éves volt, mikor én születtem.

Addig tökéletes volt az én gyerekkorom, amíg óvodába jártam, de viszont amikor úgymond kezdődött a földművelés, mert nagy kertünk volt és kellett segíteni úgy a magam módján az ásásnál... hát ásni nem tudtam, mert nem bírtam volna az ásót, de gereblyézni, magokat elrakni,

⁴ Veréce: tornácajtó

sort, ágyást húzni, azt tudtam. Gyomlálni... Erősen részt kellett vennem. És ez napokon keresztül ment, mert egy nap alatt akkora területet... hát közben ő eljárt alkalmi munkára. Minden nap dolgozott. Tehát abba a szerencsés helyzetbe voltunk, hogy a nyugdíjon felül mindig volt. A rosszabbik helyzet az, hogy édesapám szerette az italt. Hát, aki már ennyi évet ledolgozott, ennyi évesen...

Ilyen nem volt, hogy nekem be volt osztva a munka. Mindig együtt. Ha nem volt óvoda, szünet volt, mindig vitt magával. Egyedül soha nem maradtam. Ugyanúgy, közbe, ha én beteg voltam, és nem mehettem óvodába, ez ugyanúgy vonatkozott iskolás koromra is, második koromig vele voltam félévig. Januárba halt meg. Elmentem vele dolgozni, adtam a léceket mert ács volt a szakmája. Sok minden érdekelt, már akkor sok mindent ellestem tőle. Mai napig is alkalmazom! Tehát rossz emlékem arról az időszakról egyáltalán nincsen. Nincs, nincs, nincs. Bizony, sokszor pedig a kocsmából én hoztam haza, ahogy tudtam. Alig bírtam, úgy berúgott. Mégis, nincs rossz emlékem. Ő hiányzik. De hát melyik gyermeknek nem hiányzik az apja vagy a szülő? Mondjuk, kivétel az anyám, mert ő nem hiányzik. Ez már csak becsületbeli kérdés napjainkig.

Sajnos a válás oka, már amikor a Kádár-rendszerbe, ami különösen nőcentrikus volt, nagyon ritka kivételek közé tartozott az, amikor az összes létező gyermeket az apának ítéli a bíróság. Akkor az komoly, kemény indok lehetett.

(Anyjához)

– Mondjam, anyám?

– Mondjad.

(Kérésére kikapcsolom a magnót.⁵)

Ezért 1966-ban a szüleim válása után a bíróság az apának ítélte az összes kiskorú gyereket.

Kapcsolatot mi nem tartottunk, volt, hogy ő jött a faluba, és keresett engemet. Tehát jött az óvodához, vagy elibem, és akkor találkoztunk. Elég gyakran, mondhatom azt, hogy talán havonta. Na de miután újra férjhez ment... Azt 'szem, 68-ba. És az akkori férjével jött, aki egyébként 1893. szeptember 28-án született, tehát jóval idősebb volt. Még a saját apjánál is.

Hát az óvodában nagyon sok barátom volt, sajnos a nevekre nem emlékszem. Mert ugye elég hamar elkerültem. Mindössze egy teljes

⁵ Az anya prostitúcióval foglalkozott, ezért ítélte a gyerekeket a bíróság az apának. F hozzájárult, hogy használjam ezt az információt, de érthető módon nem volt hajlandó magnóra mondani

osztályt, és a másodikat félig jártam. Az apám halála után lelkileg nagyon meggyötört lettem, különösen azért, mert a szülői házba maradvá oda költözött a bátyám, négy gyereke volt. Én úgy éreztem, hogy gyerekfejjel megférnék ott ötödiknek is. Én lettem volna a legidősebb. A saját bátyám nem vállalt már, állami gondozásba akartak adni. Vagy pedig a nővérem, aki szintén helyben lakott, sem tudott vállalni, így az anyámhoz kerültem. Egyébként jobb lett volna már akkor állami gondozásba kerülni. Amikor én hozzá kerültem, és még nem kerültem állami gondozásba, míg élek... Ez körülbelül olyan eset, mint az amerikai filmekben lehetett látni, hogy a vietnámiak hogy bántak az amerikai katonákkal. Körülbelül ugyanaz a helyzet volt! Nem egészen szó szerint, de szöges drót a kerítésen, hogy meg ne tudjak szökni, levágott akácgally, de rajta a tövis! Azzal vertek, vagy kancsukával, az azt jelenti, hogy vasalószínűt összedrótozol, alumínium, vagy valamilyen dróttal, és visszaforgatod, és amikor rád vernek, milyen érzés az? És az, hogy érzed azt a fémet, és bocs, három-négy-szeresen összekötve, összedrótozva, végigvágna úgy becsületesen rajtad. A tövises gallyal oszt beléd törik a tövis, mit mondanál te erre? Anyám is részese volt. Hivatkozva arra, hogy én nagyon rossz gyerek voltam.

...Nézd, abba az időbe divat volt a diákot verni. És én olyan szerencsés osztályba voltam, hogy olyan volt a tanítóm, hogy bizony-bizony mindenkit ütöttek-verték. És kemény fizikai fájdalmat éreztünk. Ahelyett, hogy én tanultam volna belőle, mert azt mondják, veréssel meg lehet valakit nevelni, rám ez nem vonatkozott. Itt kezdődött az, amikor szembe kerültem a törvénnyel. Sajnos a családom gondoskodott arról, hogy hogyan szabaduljon meg tőlem. Anyám igénybe vette az akkori belügy-minisztert, kik voltak még, hova írt még, melyik nemzetközi szervezet-hez, hogy egy életre, örökre szabadítsanak meg tőle, gyerekfejjel zárjanak el a börtönbe. Így kezdődött szép lassan-lassan az, hogy én nem is ember voltam, üldözött vad. Így lettem egy nagy senki. Aki már egyszer börtönbe kerül, az már nem ember a társadalomban. Nem rosszabb, csak büntethetőbb, jobban.

(Anyja végig jelen van a beszélgetésnél.)

– Anyám, mi volt a baj velem?

– (érthetetlen)

– Mért volt az, hogy húszezer forint vérdíjat tűztetek ki a fejemre? Hogy tálcán hozták a fejemet! Húszezer forint akkoriban nagy pénz volt, a ház nem került annyiba.

– Én nem tudok erről, fiam.

– Ezt a legkönnyebb mondani. A mai napig megvan a levél, amiben felkérést, ajánlatot tettél. Már nincs jelentősége. Ez olyan rég volt. Igen. És látod, ki maradt melletted!? Ki volt mindig veled? Ez bánt, tudod, hogy én is kerülhetek ilyen helyzetbe, és hátha az Isten rajtam is...

Én nem vagyok hívő, de... ilyenek az emberek. Én is ha beteg vagyok, jaj, Istenem. Nem szeretném, hogy ne úgy legyen, egy idős valaki magára maradjon, amíg van hozzátartozó. Különösen az fáj, tudod, hogy még van élő testvérem, a gyermekei, még arra se méltassák évek óta, hogy egy képeslapot, küldjenek, hogy „Anyám, Isten éltesse! ixedik születésnapodon”, vagy „Boldog új évet!” vagy „Bazd meg az anyád, anyám” vagy valami. Semmi, semmi. Nem baj.

– Hát mért, mért... (érthetetlen) Hát nekem hiányoznak is ők. Fáj az nekem, hogy távol vannak. A régi falumba.

Bántja a sors. De sajnos az az igazság, hogy saját magának harcolta ki. Nem gondolt ő arra, hogy már nem folytathassa ugyanazt, amit elkezdett. Tudod, a fiatalság, bolondság.

– Jól van, anyám, nem kell búsulni, majd lesz valahogy. Még néhány évet jól kibírsz ilyen egészségbe, aztán nem kelsz fel reggel, csak ne szenvedj. A legszebb halál álmában éri az embert.

– Igen, igen.

Bár mondjuk az ő családjába az ital végzett. Nálunk is a fiúk. Hát, ilyen család is van, meg olyan is van. Na.

– Hiányoznak nekem, nagyon.

– Mondjad, anyám, ami eszedbe jut. Mondjad, ami eszedbe jut.

– (érthetetlen)

– Jól van. Elhiszem.

– Kimennék.

– Menjél, anyám, nyugodtan.

– (érthetetlen)

Sajnálom szerencsétlent. A helyébe képzelem magamat. Még van két nővérem. A nővérem vallásos. 6–7 hónapokat ápol vadidegeneket. De nem képes eljönni megnézni, pedig erre megy ám. De ide nem jön. Szegény, hát hiányoznak a gyerekei! De mért nem akkor jutottak az eszébe? Ezt vágja a pofájába a nővérem is. Nem szó szerint, hogy „Anyám, te kurva voltál” – mondta a múltkor neki, hanem: „Maga túl sokat volt távol tőlünk”. Hát nem csoda. Nézd, megértem őket is. Éli mindenki a saját életét, szétmorzsolódott a család. Nincs az, hogy testvér, hát nem vagyunk egymásra kíváncsiak. Elmegyünk egymás mellett, és azt se

mondjuk, hogy szervusz, öcsém, nővérem, vagy puszi-puszi. Vad idegneként. Apám halálával annyira megszűnt minden. Én nem kaptam egy büdös szeretetet se, bazdmeg. Amennyire csak vissza tudok emlékezni, mindig csak a verés, üldözés, az éhezés. Nem tudok jót mondani. Jó ami ért engem, az már mind mikor elhagytam az országot. Ott már kaptam szeretetet, tudom, mi volt az, hogy család. Na jó, nem törvényes volt, de befogadtak, úgy szerettek. Ott kaptam szeretetet. Nehogy azt hidd, hogy a feleségemtől én kapok. Ugyan! Ő már csak a pénzt nézi. Elég volt. Rossz helyre csöppentetek! Sok ilyen sors van, de hát az nem kerül ennyire nyilvánosságra. Ilyen család nincs, de hasonló tucatszám.

Állami gondozás

Hát megmondom őszintén, hogy örültem, hogy elkerülök, megszabadulok tőlük, mert azt a sok verést, amit kaptam, büntettek veréssel, büntettek azzal, hogy nem adtak kaját, tehát nem ehettem, mindennel büntettek, ami büntetésnek számíthat egy gyereknél. De a legfőbb az volt, hogy a verés és az éhezés. Mi kell egy fejlődő gyermeknek? Hát ez biztos nem. Örültem, nem volt rossz helyem, egyik helyen sem bár annyira szép emlékem, jó emlékem... Törődtek velünk, foglalkoztak velünk. Általába mint egy óvodában a gyerekekkel. De azért hiányzott a szülő. Nem, akik beadtak, az apám. Még akkor erősen hiányoztak a testvérek, mindig mentem látogatni őket, minden hétvégén, már önállóan, arcképes igazolvánnyal rendelkeztem, ugye apám után, hogy nyugdíjas volt. Aztán fölmentem Budapestre az állatkertbe például. Óvodáskoromba, nagycsoportos koromban én már egyedül Budapestet megrugtam. Bizonybizony. Tehát elég hamar feltaláltam magamat az életbe. Tudtam önálló lenni a magam módján. Hát a koromhoz képest.

Az intézetben a napirend a mái napig ugyanaz, hogy reggel fölkelünk, mosakodás, reggeli, majd mentünk az iskolába. Tízórai, azt ott kaptuk, hát ez egy kastély volt, általában minden intézet kastélyba van. Tehát nem lakótelepi forma vagy modern intézmény mint a mai iskolák. Délbe ebéd, a tanítás vége. Ugye úgy osztották be az órákat, hogy ha öt óra volt, akkor délbe ebédeltünk. Mit tudom én, nyolctól háromnegyed nyolcig, most nehéz kiszámolni, mert akkor tíz perc volt, a nagyszünet huszonöt perc, akkor könnyű kiszámolni, mindegy egyébként... 1 órakor mondjuk ebéd, játszás, majd 4 órakor kezdtük a tanulást. Leckeírás, este vacsora. Hétköznap egyszer fürdés, este mosakodás, aki akart TV-t nézett a klubszobába,

hasonló a katonai helyzethez, vagy bármi ami... az egyetemi... hát ahol több van, nem családba van, ugyanaz. Én szerettem kicsit mindig oldalt húzódni, magányos voltam, elhúzódtam, ha lehetett. Gyümölcsös volt, akkor mindig oda mentem a nagy fűbe. Aztán...

(Anyja bejön)

– Mondjad, anyám...

– Hogy mehetnék el innen?

– Anyám, mondtam neked: két lehetőség van, vagy meghalsz és a temető, vagy a szociális otthon.

– A feleségem azért vállalta a gondozást, érted, hogy hátralévő kis napjaiban aránylag emberségesen élj. Senkinek nem kellesz, érted, sem a gyermekeidnek, sem a testvéreidnek, legtávolabbi rokonaidnak, se a faludnak, mert olyan életmódot folytattál, hogy egyszerűen nem kíváncsiak arra, hogy egyáltalán lássanak, nem-hogy befogadjanak. De ezt naponta, vagy hetente, mikor rád jön, mindig tisztázzuk. És megérted, felfogod, ma is szóba került már. A kutyának sem kellesz. És te tudod a legjobban, hogy miért. Becsüld meg azt, ami van itt. Ha ez nem jó, lehetőség van, vagy felmész a hivatalba, vagy lehívassuk a hivatalt, és változtathatsz az életmódodon, de a hozzátartozóidnak senkinek nem kellesz.

Sajnos végigjártunk mindenkit. Levelezés történt, visszaírták neki. Nem veszi tudomásul a leírtakat, nem tudok mit tenni. Korral járó tünet, csak éppen mi nem bírjuk már idegileg. Sajnos ott tartunk, hogy független a vagyon, a pénz, minden, vagy megszökünk, vagy itt hagyjuk. Mert ilyen gondolat is egy jó fél éve már a fejünkbe van. Mert itt szarni se lehet nyugodtan, úgy hogy ne háborgasson bennünket. Mindig ugyanazzal. „Menjünk haza.”

– Anyám, közöltük veled, mi sehova egy lépést sem teszünk. Igaz? Mi, ha elmegyünk, úgy megyünk el, olyan helyre, ahol a kutya se ismer bennünket. Új életet csak ott kezdhethünk, ahol nem vár bennünket az, ami itt, a környéken, vagy elhagyjuk az országot. De magunkkal nem tudunk vinni, mert menni sem tudsz. Buszhoz nem tudsz kijönni, csak ha biciklivel kitolunk, vagy ha az autó kivisz. Tehát, anyám, az adott lehetőségekhez mérve, ha ez neked nem jó, nagyon szívesen a hivatal rendelkezésére áll. De akkor szociális otthon.

– Nem megyek sehova fiam.

– Anyám, én azon vagyok. Szeretném, ha békébe, nyugalomba meghalnál. De nem azt, hogy... Az élettől lehet, hogy sok mindent megérdemelnél, hogy kapjál, de az én lelkiismeretemen ez nem fog száradni. Száradjon a többi gyerekedén. De legalább ezt értékelnéd. Ők le se szarnak, én meg azért első perctől kezdve. Szomorú, de sajnos ezt kell hogy mondjam, meg kellene becsülnöd, hogy van valaki melletted,

nem vagy kiszolgáltatva. Akarsz még valamit, anyám? Nyugodtan, bátran bármit mondhatsz. Nyugodtan.

– Hát van a nyugdíjam?

– Hát... sokkal nagyobb összeg nem érdekelte a gyermekeidet. Igaz, fél lett ajánlva az örökség. Mit mondott a drága szép Piri nővérem? Nem pénz kérdése, anyám. Te pénzért sem tudtál megvenni senkit azért, hogy elkerülj innen. Szomorú.

– (érthetetlen)

– Hát, csak úgy odamegyünk, oszt egy kocsiba odamegyünk, oszt engedjél be drága gyermekem hát ki se jön az utcára. Hát arra kell adni, amit te mondasz, szerinted? Hát... meg vagy hallgatva. El ne ess, hé! A másik botot is, jobb lett volna, hozzam ki, anyám?

Szomorú emberi sorsok. Annyi ilyen idős el van dobva, ott van magára hagyva. Pedig mi is azt mondtuk: „jobb dolgod lesz anyám a szociális otthonba, mint velünk.” De jobban nem törődnek véle, az biztos. Különösen amióta a feleségem hivatásos gondozó is, ezért járandóságot is kap, munkaviszonynak számít.

– Csukd be anyám mert én nem tudok annyira tüzelni! (Anyja kimegy)

Ha itt van körülöttem, már akkor agresszív vagyok. Egyszerűen nem tudom elviselni. Hol jártunk? Volt egy srác, aki nem hagyott békén. Meg is vert. Nem éreztem már ott jól magam. Nem azt mondom, hogy örökké lázadózó típus voltam, nem vagyok az, alkalmazkodni is tudok, de mint ember, vagy mint gyermek mindenki csak egy határig képes tűrni. És ha már nem bír, akkor kitör. Én azt a módját választottam, hogy megszöktem. Egy barátommal. Ki a kastélyból, na ott fogtak el bennünket az egyik kútnál. Most vittek a körzeti megbízotthoz, a melósok, már akkor hívták a rendőrséget. Aztán mire kiderült, hogy kik vagyunk, honnan jöttünk, az éjszaka jöttek értünk. Délután szöktünk meg, sulis után. Tehát akkor volt olyan két óra hosszánk, hogy eltűnjünk. Hát mai fejemmel nem úgy oldottam volna meg, na de az akkor volt.

A másik tanévet már... Tehát végigjártam azt a tanévet, és a következő tanév szeptemberével már 75–76-os tanév az már a másik intézet volt. Én mindenütt fölhalálom magamat. Nekem nincs az, hogy új hely. Soha nem volt beilleszkedési zavarom, megtaláltam a magam helyét mindenütt. És kurva szerencsém volt, hogy a konyha, a kazánfűtő... megoldottam én. A faluba kijártunk, akkor már csajoztam, és akkor kijártunk a faluba, ott nem bent volt az iskola az intézetbe, hanem a falusiakkal, reggel mentünk, délután jöttünk, megtaláltam a módját... Közbe jártunk

szüretelni, szóval volt annyi kapcsolat, hogy a cigim, akkor már erősebb dohányos voltam, megtaláltam azt, hogy mihez jussak hozzá.

Hát sok társadalmi munkába vettem részt, ebbe le tudtam kötni magamat. Akkor kezdődött a halastó építése, csónakázótó, stég lett rajta, egy kis faház, és amikor a legjobb osztályzatot érte el valaki, örsönként, akkor egy hétig igénybe vehette az az órs, azt a horgásztanyát, akkor csónak állt rendelkezésre, a stég az övé volt, voltak ott pecafelszerelések, egy hétig. Hát én a munkám után érdemeltem ki mindig. Bár nem voltam rossz tanuló. De mindig a munka után, tehát a társadalmi munka. Ugyanez vonatkozott, szintén a másik intézetre, ott is mindig a munka. Akkor az órs volt, mert örsönként volt, persze. Cigiztünk... Piáltunk, ki mit tudott keríteni. Ugye én mindig kijártam, ki tudtam menni az intézetből, mentem a kocsmába. Nézd, hát ugye tudod, hogy a kastélyok azért nem kerítéssel voltak sose körbevéve, magas kőfalak, hát én meg megtaláltam a módját, hogy a fákon keresztül hogy tudjak ki-be jutni. Hát ilyen hasonló Tarzan-módszerrel, mert a hajlékony gallyak segítségével röptültem egyikről a másikra. És mindig szerencsém volt, fáról fára.

Hát zsebpénzünk az volt. Az anyám, a mostohaapám gondoskodott, és akkor hetente mindig hétvégén kaptunk pénzt, volt ott egy kis bolt, nekünk, mi magunk üzemeltettük, és akkor volt, érted. Hát, én az az igazság, hogy én különösen nagy összeget nem kaptam, ha én már egy hétvégén 10 forintot kikaptam, akkor az nagyon jó volt. De amellett ugyanúgy takarékbélyegem volt, tehát jobban abba fektettem a pénzem. Nem nagyon szórtam, hanem amikor rákaptak a cigire, akkor már több pénz kellett, de akkor úgy csináltam, hogy a konyhán segítettem, akkor mindig megtaláltam a nőknél, hogy hogyan hozzanak be nekem bármit is, és akkor ők is, jóba voltam a fűtővel, a fűtő is, tehát mindig, vagy a kapus...

Szerettek. És az nekem olyan jóleső érzés volt, hogy... nem azt mondom, mint a saját gyerekeket, csak több szeretetet kaptam, mint a nevelőktől, vagy esetleg mint az anyámtól. Tehát valamit azért éreztem, hogy hopp, valaki közel áll hozzám. És nem az érdekelt, hogy ez most családtag, mert abba az időbe nekem még csak az volt, tudod, hogy az apám, az apám, az apám. Egészen... meddig? Míg a lányom meg nem született. Ki se jártam a nyolcat, mikor az első lányom megszületett, 1976-ba.

Igen, ami (a *felnőttek beszélgetéseiből*) különösen megragadt, nem véletlenül lettem korán családapa, tehát apa, hogy: „hú az én férjem milyen, nem törődik velem”-, tehát ugye a konyha! Nőekkel voltam. Vagy az öreg,

a kapus például: „az istenit, az asszony már megint ezzel van jóba, azzal van jóba, de hát nekem dógozni kell, tizenkettő – huszonnégy. Nincs időm. Meg már öreg vagyok” – mondja. Tizenvalahány, tizenhét év korkülönbség volt. Hát érthető.

Bár akkor én már tudtam a szexet, elméletben. Gyakorlatban meg nem sok kellett hozzá, tudod, csak egy partner. Hát szerencsés helyzetbe voltam, mert énrám rám másztak, úgyhogy az első magömlés olyan váratlanul ért, hogy... na. Mondjuk azóta se érzek olyat. De akkor teljesen lezsibbadtam. Az első... Na de hát nem is tudom, hány évvel volt idősebb a csaj, úgyhogy... könnyű volt letámadni. Ez nyári gyakorlat volt, ő... nem az intézetbe, de év végén mindig adtak ki igazolást, nyári munkát lehetett vállalni. És én elmentem gyárba dolgozni. Nyári szünetbe. És akkor egy idősebb dolgozóval, hát hozzám képest idősebbel, megismerkedtem aztán... Abba az időbe adtak ki, olyan hetedik-nyolcadikosoknak már adtak ki igazolást. A nyári szünetben munkát vállalhatnak, és gyárak meg üzemek vettek föl tanulókat nyári szünetre. Éltem a lehetőséggel. Sokszor visszagondolok erre, mindig a munkával kötöttem le magam. Engem is a Kádár-rendszer nagyon megréfélt. Még KMK-ért is ültem börtönbe tíz hónapot. Na. Holott mindenütt nekem az van a bíróságon, munkahelyi vélemények, hogy mennyit dolgozok. Például ezt az egyet nem bocsátom meg a Kádár-rendszernek. A KMK-ért.

Szaktanácsadó

Csak nyolcig lehetett az intézet. Nem mint tizenhat vagy huszonkét évig, nem tudom, nem vagyok tisztába vele. Igen, visszakerültem anyámhoz. Akkor konfliktusok, viták voltak, így kerültem kollégiumba. Szerintük, hogy jobban tudjak tanulni. Hát engem már akkor nem érdekelt a tanulás, mivel nagyon jó ösztöndíjat kaptam, és akkor kitaláltam, ha nekem nincs ruhám, ugye a sulis mellett azért hétvégén elmentem vagont kirakni. Jól fizették. De az a pénz is kevés volt. Sétáltam a Centrum előtt, gyönyörű szép ruhák, mellette volt a Sportszer, cipők, bemelegítő. És bizony volt egy-két, hülyén hangzik, ha azt mondom, barátom, – nem. De ismerős, hát ugye minden nap találkoztunk, ez sem igaz, de a kettő között sem igaz, de terád is azt mondom, barátom, pedig másodjára találkoztunk. Inkább ez ilyen megszólítás-forma lenne. És akkor... hegesztő, mennyivel nagyobb az ösztöndíja. Hát egyáltalán nem érdekelt a tanulás. Újra kihangsúlyozom. És azért, hogy nekem több pénzem

legyen, átiratkoztam oda. Bizony, bizony abban az időben, 1200, 850-tól 1200 forintig kaptunk, nagy pénz volt ám 76–77-es tanévbe! Ösztöndíj. És ezért mentem. És megmondom neked őszintén, basztam tanulni, csavarogtam, megszőktem, hiába voltam a kollégiumba, sőt, utána még el se mentem vagon t kirakni, semmilyen alkalmi munkára vagy újság-kihordásra vagy bármire. Az nekem biztosította azt, hogy akkor nekem lett egy hobbit, pecáztam, isten tudja milyen extrém felszereléseket megvettem, irány a Hortobágy. Vagy moziba mentem. Hát imádtam nagyon a régi magyar filmeket, a Híradó moziba nagyon sok ilyen film volt. De egyébként mindig az Apollóba meg a Meteorba jártam. De volt egy Kertmozi az Apolló és a Művész mellett kellett bemenni. A Dimitrov és a Művész mellett volt, azt tudom, mert ott volt a szovjet nagykövetség, volt ismerősöm, meg... Tehát onnan jártamba, sokszor a falon keresztül néztem, sokszor megszakították miattam, kihívták a rendőrséget, de ugye a nagykövetség területe diplomáciai mentesség, basztam kijönni, a magyar rendőrség meg nem mehetett be. Tehát mindig megtaláltam, hogyan lehet szart keverni. Érted? Volt egy kislány ismerősöm, hát ugye az apja ottan akármi volt, és ha éppen mégis el kellett menni, akkor szépen páncélkocsival kijöttünk, oszt kivittek a vasútállomásra. Oda már nem jött a rendőrautó.

Na de elkanyarodtunk. Ja igen, a... és akkor úgy megfogadtam, tudod, hogy hm, nem tanulok, minék. Bánom. Na de hát, 2003-at írunk, nem pedig a 76–77-es tanévet a szakmunkásképzőbe. Csak azt tudom mondani utólag, hogy azért nem vittem ebben az országban soha semmire, mert ilyen lezseren, hanyagul kevertem. Saját életemet, a saját sorsomat...

Voltak a családon belül olyanok, hogy értelmes gyereket láttak bennem, hogy akkor tovább tanulni, és akkor jogász vagy orvos leszek. Volt ilyen indíttatás, de azt már én nem hagytam. Bánom, de így hát utólag, tudod, nem hallgattam azokra, akik mái napig is szeretnek, meg becsülnek, a rovott múltam miatt is, de úgy voltam vele, nem. Elmentem dolgozni. Egyre drágább felszereléseket vettem. Mániám lett a pecázás, egyre több pénz kellett. Hát ott hagytam a sulit azért vártam vele, tudod, hogy végigjártam, meg is húztak hatból. Na de hála a kapcsolatok révén következő tanévet ugyanúgy kezdtem, bent voltam az osztálynaplóban, csak hát basztam... Hát nem kicsi család, amibe anyám is belekerült. Persze. Mindenki magas végzettségű, állami beosztású. Komoly emberek. Hát bizony-bizony. És hát dolgozgattam itt, dolgozgattam ott, mindig a nagyobb pénz reményében, aztán mindig kibasztak velem, a nagyobb

órabér kevesebb havi összegbe bizonyult, hát utána meg kezdődött a... hát ez. *(Anyja bejön)* Na de hát hadd járkáljon.

– *Ajálnék valamit.*

– *Mit ajánlasz, anyám?*

– *(érthetetlen)*

– *Igen, anyám, és mit csináljon Lajkó vele, adja oda annak, aki gondozza?*

Hát az még annyit se tud menni, mint te.

– *(érthetetlen)*

– *Az is beteg, bizony anyám, hát te szerencsés vagy, te nem betegszel meg sose, de azokat már gondozzák.*

– *Azért még befogadnának?*

– *És hol, hova? Hova? Egy szoba-konyhás ház! Hova fogadnak be? Mondd meg nekem, hova? Még ott a fiuk is.*

– *Kedves fiam, van nekem több ház, befogadhatnak.*

– *Jó, anyám, akkor mondd nekik, csak ne engem baszogassál naponta többször ezzel. Hát éngem nem érdekel.*

Én nem tudok mit tenni. Hát mit tudok tenni? Na, nem kell a kutyának se. Hát nem én harcoltam ki őt, figyelj, utálnak, mint a szart, arról én tudok, ha őt utálják, mint a szart, arról én tehetek, vagy te?

Egyre nagyobb igényem volt a hobbi, a horgászat, drága felszerelések, ösztöndíj kevés volt rá, nem volt jó otthon a sok verés, elkerültem. Fölmentem dolgozni, beleültem magam, rá egy évre abbamaradt a nagy szenvedély, a horgászás, nem kaptam engedélyeket oda, ahova a felszerelésem jó lett volna, hát az, hogy a Balaton, vagy a Rába, a távolság áthidalását a munka nem tette lehetővé, Tiszalök, ahova nem kaptam engedélyt, így abbamaradt ez a drága... A szenvedéllyel a szakmunkásképzőbe valaki beoltott. Akkor irdatlan mennyiségű halat fogtam, amennyit senki nem fogott, és olyan, mint a nyereg, először nyersz két-háromezret, és azt hiszed, hogy fu! Hát ez körülbelül ilyen volt. Vagy mint a kábítószer. Mind költséges. Hát bizony utána az élet sodort. Haza-hazajöttem megnézni az anyámat, hétvégére.

Amikor nyári szünet kezdődött, kezdődött volna a gyakorlat, tehát sulis nem volt, akkor hagytam ott. Tehát még egy ösztöndíjat fölvettem, legyen miből elindulni.

Munkahelyek

Két műszakba dolgoztam, akkor kerestem négyezer-valahányszáz forintot, nagy pénz volt, mert amikor a második munkahelyemre mentem, kaptam ezernégyet, ezerhárom-valamennyit. Akkor a főnökre esés volt, és mikor vissza akartam menni, már nem vettek vissza Istenáldott tehetségem volt, hamar a gépekre embert kerestek. Szóval, szerencsém volt, olyan barmokat állítottak oda, hogy aki szimpatikus a főnöknek, hogy na, kezeld! Nem tudták. Kirobbanó természetű volt akkor a főnök, és azt mondta, az istenit! Ennyi ember közül nincs, aki... És azt mondtam: Én. Hát legalább indítsa el. Odamentem, ugye a gépek mindig érdekeltek. Egyből tudtam mindent. Hát azt mondja, maga dolgozott itt? Nem, mondtam. Igyekeztem, nem azt mondom, hogy seggnyaló voltam, mert gyűlöltem, mái napig gyűlölöm a módszert, bár hidd el, sok ember sokra vitte. Nyalizni a főnöknek. De én mindig egy kicsit gondolkoztam előre. Figyelgettem. Érdekeltek sok minden. Nem azt mondom, hogy minden, de sok minden és mindig ellestem. Máí napig is úgy vagyok vele, hogy nem tudhatom, hogy mikor veszem az életbe hasznát. Bár én... Garancia nekem, én a nyakamat teszem arra, hogy a bűdös életbe én állami vállalatnál dolgozni nem fogok. Nem vagyok érdekelt, hogy nyugdíjas legyek sem. Hála istennek. Így nem kell benyalni senkinél magamat. Csak az asszony lába között. Érted? De érdekelt mindig minden. És mindig szerencsém volt, tudtam mindig alkalmazkodni. Kerestem a helyem egyébként a világba, az életbe. Vagy a mindenkori helyzetben. Hogy legyen nekem jobb. De ez szerintem minden emberrel veleszületett adottság. Csak én szerencsés helyzetbe voltam, hogy minden érdekelt szinte.

Én évekig visszajártam a Kossuth utca 1. szám, a bejáró szakmunkás-tanulók klubjába, meg amikor a Kölcsey Művház megnyílt, akkor is tartottam a kapcsolatot. Hisz nagyon sok kislány barátom volt, akikkel barát is volt, meg jó viszony is volt, szép emlékek, kellemes emlékek. Hétvégén a Nagyerdőn kirándulás, szalonnasütés, én malacot vettem, akkor azt szépen nyárson sütöttük. Hát, ha utólag belegondolok, akkor szerintem csak azért kellettem, mert meg tudtam venni mindent, aztán... valahol ilyen papucs-féle voltam, és ha jól visszagondol az ember a bűdös életbe mindig csak kihasználtak. És én mindig hagytam magam. Így, ha visszatekintek, tudod. Máí napig így van. Áldott jó szívem van valószínűleg. Töreksek azon, hogy segíteni másokon. Holott engem mindig csak a sárba taposnak. Ne búsulj, még a saját fiam is azt mondja, „nem szeretlek,

apja”. Gondolod, hogy tőlem tanulja, vagy az anyjától? Na, anyámtól biztos nem! Mindennek megvan a maga magyarázata: a környezet!

Tehát akkor Magyar Államvasutak. Talán az, hogy sokkal több barátom volt, sokkal többet dolgoztam. Amennyi kis szabadidőm volt, azt olyan társaságba töltöttem el, vagy olyanokkal, akiket, mondhatom azt, hogy visszasírnák, ha olyan barátaim vagy olyan ismerőseim lennének, akikkel elmehetnék. Mert tényleg nem tudok az ABC-ből egyet sem mondani rosszként rájuk. Jó kis bulik voltak, tudod, elmentem velük diszkóba, igaz, hogy én kint vártam őket, mert nekem a diszkó soha nem tetszett. Bár volt, hogy a Pálmába elmentem velük, ott diszkó volt abba az időbe is, de az asztalnál helyet foglaltam, oszt iszogattam. Akkor még nem szeszt, ne arra gondolj. Iszogattam. Elnéztem, hogy táncolnak, és mindig az volt eszembe, de ez mái napig is így van, mikor így szeretek magányba lenni, vagy magányosként, társaságba is lenni, mindig az életem így lejátszódik előttem. Tehát mindig a kornak megfelelően. Voltam 17 éves, akkor vissza, hogy mi az, amit elrontottam, mit kellett volna más-képp csinálni, hanem mindig ugyanarra jutottam ki, mint amire most. Semmire, tudod?! Nem is akartam változtatni, nem is próbáltam. Nem is próbáltam. Hogy mondják? Akaratgyenge? Nem is tudom, hogy... Elfogadtam az életet, a sorsot, olyannak, amilyen. Hát most én állítsam meg a Dunát? Ne folyjon tovább? Bár azt tettem volna az életemben! Nem tanultam semmiből, azt mondom, hogy nem, de... sok mindenbe nem engem igazol az élet. Amikor tanultam, hát ugye az harminc éves koromtól. Hát de mikor az ember harminc évet elbasz az életéből, a legszebb kort, így igaz, hát... Én azt sírom vissza csak. Harminctól már magam alakítottam, és azért nem folytattam azt az életet, hogy egyik börtönből ki, a másikba be...

Nők

Lényeg az a Nyugati pályaudvarral, hogy laktanya volt, munkásszálló szerű, tehát laktanya a neve. Mert akik például Mátészalkáról vagy Nyíregyházáról beérkeznek, ott alusznak, és hajnalba a másik vonattal jönnek vissza. De az ottani dolgozók szintén, akik nem tudnak hazamenni, ott alusznak vonatindulásig, ha nem is szolgálatba mennek. Ha nem helybeliek, vagy nem tudnak hazamenni a környékről. És mondom, tudod, gyönyörű szőke bombázó nőt képzeljél el, 125-ös mellekkel, gyönyörű szőke hajjakkal, sima, isteni farral, alakkal. Nagyon jót, de tényleg nagyon jó

bombázót képzelj el. És akkor kötekedtek velem, mert nagyon jó nő volt, Pesten se sok olyan nőt látsz minden nap szaladgálni! Milyen a vasutas? Belekötött. Hát én meg az egyiknek úgy beszéltem, tírják volt, szabolcsi, hogy... ahelyett hogy egy csokor virágot hoznál neki, mint hogy ilyen csúnyán beszélsz! Hát részeg volt a tírják. Hát egyből baszni akart, oszt pont a porta mellett. Hát a nagyságos asszony meg visszaszólt, hogy de cserepeset ám, hogy az én fejemhez verje. Puff. Rajtam töltötte ki. Oda mentem, bemutatkoztam, bocsánatot kértem tőle. És elhúztam a csíkot gyorsan. Jöttem kifele, az Abbázia mellett volt egy csemege, oda jártam mindig vásárolni, hát én ugye minden nap egy üveg pezsgőt megvettem, nagy pezsgős voltam, jövök vissza, mondom a portásnak, hogy tegye már be a hűtőbe. Négy ágyas szobák voltak, rakja már be a hűtőbe, majd visszajövök. Visszaszól a hölgy, hogy de két poharat hozzak ám, mert ő is szereti a pezsgőt. Hát én meg mondtam neki, hogy nekem nincsen poharam, csak cserepem. De a virágot nem tudom kivenni. Belefagyott, a hűtőbe tartom a virágot. Hát így jöttünk össze. Hát akkor már este, séta Budapest, már akkor megtörtént a parkba a padon az első csoda, hát nem kell mondani, mi lehet az. Szépen. És még összejöttünk. Hát akkor ugye már minden nap együtt voltunk, hazavitt a szüleinek bemutatni. És akkor ismertem meg a családját. Ott is szerettek. Gondolj bele! A nővérét, az anyját, őt, és a végén már a húga is rám szállt. Azt is kellett. Úgy menekültem el. Megszöktem. Hát voltak nekem, nem azt mondom, hogy nem voltak, de figyelj! Ez már mind... azért nem szeretek erről beszélni, hát néhány évig ez még úgy szép emlék, de már ennyi év után, meg amennyi nőt már én... hát nekem egy picca akármilyen jól néz ki, én már eddig vagyok, vagy eddig vagyok... hát én már annyi nemzetiségűt... hogy nekem mindegy már, milyen szép. De azért jó visszaemlékezni, de esküszöm neked, jó. Tulajdonképpen akkor szeretették meg velem a pinát. Úgy istenigazából. Akkor tanultam, meg tanítottak meg sok mindent. Hát azért három... Az isten faszát. Na. 17 éves fejjel. Na. Sok volt. Volt hogy föl se tudtam kelni, bazdmeg. Az anyós úgy megdógozott, hogy azt se tudtam, hogy most élek, vagy halok. Felöltöztem, és angolosan távoztam. Ott hagytam mindent.

De tulajdonképpen majdnem így voltam minden nővel, kivétel egy, a kisebbik lányom anyja, aki, ő hagyott ott engem. Hát... Mindegy különben. Szóval, ha házasság lett volna, is akármelyik élettársi kapcsolatból, a gyerekekre való tekintettel, akkor is elváltunk volna. ... Nem érdemlik meg mint anyák, hogy egyszerűen ennyi év után én emlékezzek

rájuk. Alkoholisták lettek, addig süllyedtek, hogy egy pohár borért, vagy egy háromcentesért basztak, elherdáltak mindenüket, nem lehetett... a gyerekek sem emlegetik az anyjukat. Akkor nekem meg... na. Apu van, nincs szó. Soha nincs felemlítve. Akárhányszor találkozok velük. Mindig, nincs, nincs. A nagyik nincsenek, meghaltak, tehát nincs, csak apu van, és hát mi nem beszélünk erről, értelmetlen. Ez nem lehet része, részese még a leghátsóbb gondolatomnak sem, hogy visszaemlékezek rá. Én is link voltam, tudod, könnyű dolgom volt, egyik lyukból ki, a másikba be. Na de hát... Ilyen volt a fiatal élet. Mért, ma nem így megy? Az egyetemen hogy megy? Csak a Rozit baszom? Hát mért, ha az Iboly is tartsa, azt is bedugom, nem? Tessék? Hát igen, bizony, bizony. Még a dicsőséges férj is előbb-utóbb megunja a feleségét és akkor... hm, tudod milyen az egér, az se szeret egy lyukba menni. Ez ugyanúgy oda-vissza érvényes ám! Egyikőnk se kivétel. Mindenkinek megteszik valaki, ahogy te megtesztél neki. Sajnos. Hát igen, sajnos bizony. Nincs már az, hogy holtodiglan, vagy holtomiglan.

Börtön

Én két refet szolgáltam ki, akkor az első három év, a másik négy év. És a semmiért mindig harminc napokat, hatvan napokat beülni. A munkahelyről elvinni. Nem dolgoztam, az volt a baj, utána három nap múlva a munkahelyemről meg elvittek. A börtönből megszöktem csak azért, hogy a munkahelyem megmaradjon, pedig akkor „Állj, vagy lövök!” volt ám! Debrecen. Tudod, hol a börtön? Valamikor Beloianisz volt, most nem tudom, milyen utca. Csak hogy a munkahelyem oda ne legyen! És önként visszamentem.

Tehát úgy tudok visszaemlékezni, mindegyikre, hogy nekem nagyon jó dolgom volt. Nem azt mondom, hogy mindvégig jó dolgom volt, de feltaláltam magam, és én... én mivel... bent kellett lenni, szerettem a börtönben lenni. Feltaláltam magam. Megtaláltam a helyemet.

Nekem mindig az volt, hogy különösebben nem érdekelt, ki mit mond, de azért megmaradt bennem, amikor szabad lettem, hogy igaz-e amit ott mondtak. Próbáltam úgy tenni, úgy csinálni, hogy meggyőződjek az ő állításukról. Hát sajnos nem mindig igaz volt, amit a börtönbe hallottam. Például hogy egy gépkocsit hogy lehet föltörni. Nem tanítottak, hát nem érdekelt engem. Ha erről volt szó, akkor én mindig elmentem onnan. De azért nem elég messze, tehát hallottam, de így közvetlen

beszélgetésekre én nem vettem részt. Azt mondtam, a börtönbe jót nem lehet tanulni. Ezt a mái napig tartom. Mert... ha tanulsz valamit, akkor nem kerülsz oda. Így igaz?

Hogy mondjam, rábeszélés... fene tudja. Tudod, ez ilyen vegyes társaság volt, fiúk, lányok. Mert a mái napig is határozottan állítom, hogy ha a lányok nem lettek volna, soha nem kerülok a börtönbe. Ott már, nem is tudom, bizonyítani kellett, vagy... Tehát akkor a társasághoz nem lettem volna odaillő. Ilyen törvénytelen akármi, hogy az ember... hát mi... ők mennek, én nem... Már a csajok előtt én maradjak le. Nem tudom, minek nevezem, mert ezt vagányságnak nemigen lehetett... Ilyen brahiból, vagy mit tudom én. Tehát én akkor ezzel nem számoltam, hogy hú ezért én még börtönbe is kerülhetek. Nem, nem, hát különösen azért nem, mert én soha nem vittem el semmit. Ilyen... kaland. Nem volt szükségem semmire. Tehát nem kellett, hogy én akármit csináljak, elvigyem, hasznom legyen belőle. Mert ha lett volna értelme, akkor azt mondom, hogy ... sőt, fejlődtem volna, de hát... A bűnözésnek szerintem nincs jövője. Az én mentalitásomban. Van, akinek igen, nekem nem életcél. Úgyse tudnám a tudásomat már hasznosítani. Mint korábban is mondtam, részben a barátok, részben a családi összetűzések miatt. Tehát valahogy elszakadni onnan. De mindig ugyanott kötöttem ki. Ez lázadás önmagam ellen, család ellen. Nem is gondoltam én a törvény ellen. Tényleg nem. Bár utána már tudtam, hogy mivel jár, de mindegy, csak otthon ne legyek. Hát ez egy haszontalan döntés. Mái napig is bánom, mert bolond, aki nem bánja, ez valóban így van. De ezen már túl vagyunk, engem már 90 óta nem... nem voltam börtönben, szerintem ez már javulás. Ha valaki azt mondja, hogy nem, akkor, esetleg már holnap bemehegetek. Minden esélyem adott egyébként, nincs ilyen gondom.

Csempészés

Tulajdonképpen mikor elhagytam az országot, Romániába kötöttem ki. Aztán, hogy hasznosítsam azt az 50 dollárt, akkor a valutakeret az volt, belecsöppentem egy kis olajcsempészetbe. És innen indult ki az, hogy én valahogy átkerekedtem Jugoszláviába. De... bővebbet erről... nem. Hasznosítottam azt, hogy az ötvenet, amiből nem lehetett, csak két nap megélni külföldön, bár mint mondtam, egy évre adták ezt.

Többször mondtam már, én bárhol vagyok, mindenütt föl tudom találni magam. Úgy vagyok velem, az idő mindig nekem dolgozik. Úgy

szoktam, csendbe maradok, csak hallgatózok. Tehát úgy érve a hallgatózást, ha én bemegyek valahova, leülök, megiszok egy kólát, már onnan tudok információt szerezni, mindegy az, hogy milyen jellegű! És ha nekem tetszik, akkor hasznosítom. Ha nem, akkor arra a helyre visszamegyek, ha nem akkor, azért az utcán mindenki beszélget, és valahogy így. Persze. Tudatosan. Hát befektettem. Nem társultam be, hanem hozzájutottam betársulás nélkül olajhoz, és akkor... Hát nem egészen így alakult ez, csak utána már ment egy kicsit jobban. Hát magyarul, amit más megpróbált kicsempészni, az jutott hozzám, mert ők nem merték, ott hagyták, én meg mertem... És nyertem. Lehetne ezt bővebben, de hát... Na. Ez már bűnözés, tudod, és... Nem szabad, ez törvényellenes. Hát akkor nagyon sok család ezt csinálta, ebből éltek.

Most? Most hivatalosan megy az üzemanyag. De akkor embargó volt. Más egy háborús övezet, meg más az embargó, meg más az, hogy Ausztriában 20 forinttal olcsóbb a benzin, mint Magyarországon. Oszt átmegegyek tankolni, akkor eladom. Átmegegyek... Hát ugyanígy volt akkor Románia is. Hozták a román gázolajat, a román benzint. Ott harminccal olcsóbb volt. De más az embargó!

Hát, amikor szerencsénk volt, akár hússzoros haszonnal. Hát azért mondom, ötven dollárt pillanatok alatt be lehetett fektetni. Tehát nekem a véletlen, az, hogy vagy nem merték, vagy elcsúsztak, nem mentek vissza az áruért. Pihent egy pár napot, szemem előtt volt, megpróbáltam. Ennyi. Sikerült. Kedvet kaptam rá, mindig vannak szerencsétlenek, pénzért segítőkész emberek. Sikerült néhány embert magamhoz édesgetni, csalogatni pénzzel, és akkor már nagyobb tételbe. Neki is volt ismerőse, kapcsolata. Figyelj, mindenképp kellett pénzt szerezni. És ott, ott, ha már adtam száz márkát, mert nagyon ment a német márka, divatos fizetőeszköz a német márka és az USA dollár volt, nagyon ment, jobban szerették, mint a dollárt. Például odanyomtál száz márkát, bármit megtehettél, érted, bármit. Jarművet szereztem, majd nagyobb tételben tartálykocsit...

Akkor még frissen kiszabadult magyar állampolgár, úgy voltam vele, hogy lesz, ami lesz. Tehát ha megdöglök, se érdekel. Ebbe, ezzel a tudattal indultam el. Mindegy, hogy hol döglök meg. Magyarországon, vagy bárhol a világon.

Háború, szerelem

Hát, szerelmes? Az voltam sokszor, sok nőm is volt, de azért konkrétan, hát ...? Nekem mindig az az igazi, ami van. Komolyan.

... Szép, kellemes emlékek... Hát emlék, hát úgy emlék, tudod, hogy az az igazi, amikor benne vagyunk, már amikor vége, évek telnek el, szép, szép, de hát ez olyan, mint a szeretkezés, tudod azt csinálni kell, nem így beszélni róla, hogy hú de milyen jó. Hát azt néhány mondatba el lehet mondani. De amit csinálsz, vagy érzel...az nem szavak kérdése. Így tudom viszonyítani, hogy annyira részletezni, vagy mondani, hát, azt át kell élni, vele kell élni, benne kell élni, és akkor tudja az ember, hogy milyen.

Volt egy, szegény meghalt, ez kint Románia. Őt szerettem, ők is szerettek engem. Befogadtak, mint családtagot. Hát tudod, milyen jóleső érzés volt, mert most nem a pénz után, de... A volt barátnőmnek két húga él, azokról mái napig nem tudok semmit. Volt egy csodálatos szép sógorom, aki fenegyerek volt, így nem bántom meg, tönkretette a családot. Nem azt mondom, hogy gazdagok voltak, mert nem voltak gazdagok, de ahhoz képest jószágjuk volt, tehát nem éheztek. De mindent eladtak. Vagy eladott tőlük.

Hát néha volt nekem kimenőm Jugoszláviából, és hát ugye mivel az egység összes tagja Romániából került oda, egy-kettővel nem azt mondom, hogy barátok voltunk, mert barátkozni nem lehetett. Félni kellett, vigyázni kellett egymásra is. De azért voltak, akik összetartottak. És akkor így kimenőnk volt, vagy eltávunk volt, akkor szépen átjöttünk. Úgy illegálisan. Mert nem lehetett volna elhagyni az országot, az természetes. Csak hát akkor annyira közel voltunk. Román oldalon Temesvár volt, és szépen átjöttünk.

És akkor én egy kicsit bentébb merészkedtem, mert ugye jobban mertem, nekem több időm volt, és így ismerkedtem valahogy össze. Pontosabban volt egy magyar barátom, mondjuk azóta sem találkoztam vele, ő áttelepült Magyarországra. Őt is kismimizte a felesége, úgyhogy lakást, mindent ott hagyott, nagy ... kölyök volt, na mindegy, de azért jól kibaszta vele. És akkor annak a révén.

Nem tudtunk valutát átváltani és ennek a srácnak hiába volt gyönyörű lakása, mindene, de pénze nem volt, se kaja, és éhesek voltunk. Hát azért valutával meg nem akartunk fizetni, mert átverik az embert, hát nem mindegy, hogy két-háromszáz dollárunkba került kettőnknek egy

vacsora. És akkor azt mondja, hogy van neki egy barátnője, néha szokott itt aludni, menjünk el, kérjünk tőle 500 lejt. Tehát 500 lejhez képest kétháromszáz dolláros vacsora nagy volt. És akkor még a lej kettő... száz lejt adtak kettőszáznegyven forintért. Száz alatt volt, nyolcvan valamennyi volt a dollár. Háromszáz dollár, tudod... És akkor így jöttünk össze. És akkor ő adott 500 lejt kölcsön, és akkor volt egy kis szóbeli vita, intim dolgokról, nő-férfi viszony nem tudom, hogy került szóba, akkor én szépen kiosztottam, és akkor fogta magát, ott hagyott bennünket. Gondoltam magamban, ha te ilyen nagy fasz vagy, akkor megmutatom én is. Mondom a barátomnak: „És hol lakik? Vigyél oda!” Odavitt, becsengtünk, kijön. „Tessék, az 500 lej.” Sokat éheztek a magyarok, mi is magyarok vagyunk, éhezünk. És akkor tényleg korgó gyomorral, és bántotta a csajt, hogy egy magyar egy magyarnak ilyen mond, és akkor másnap jöttek. Hogyhát nem így gondolták ők azt, amit mondtak. Mi se, tehát kölcsönös bocsánatkérés, magyarázkodás, és így jöttünk össze.

Ő volt az, aki... a nagy ő. A nagy ő volt, ott volt az utolsó lehetőség, én nagyon szerettem volna feleségül venni, mindent megtettem azért, hogy úgy haljon meg, hogy férjes legyen. Na megbeszéltük, belenyugodott annyiba, hogy na akkor jó, holnap jöhet az anyakönyvvezető, kijött volna a kórházba. És akkor összeházasodunk. Mire kimentünk, már elhunyt. Meghalt. Méhnyakrák. Hosszú hónapokon keresztül nyomta a kórházat, soha nem felejttem el, Svájcba kellett kimenni gyógyszerért, mert akkor, az akkori viszonyokhoz képest, lehet, hogy azért, hogy magyar volt, vagy más egyéb ok, nem tudom, de nem kapott gyógyszert, úgy kellett kimenem Svájcba érte.

(Anyja bejön)

– Mondjad, anyám.

– Azt akarom mondani, hogy neked adom...

– Mit adsz nekem?

– Mit adok neked?

– Mondjad. Mit akartál mondani?

– A nyugdíjamból...

– Anyám! Most már húszszet adok neked, csak ... anyám, adok... nem kell nekem pénz már több.

– Ha meg tudnánk nézni, hogy milyen állapotba van az a ...ház.

– Anyám, anyám... már rég elbontották. Nehogy a gyerekeid marakodjanak rajta. Harminc évig nem fizettek ki, vagy húsz évig, mindegy. A szép testvéreimnek, meg a leszármazottainak megmutattam, életem eddigi szakaszáig, egy vasat

nem tudnak lerámolni rólad, mindent én vágok zsebre. Sajnos. Ha anyám nem kell, arra se, hogy egy képeslapra – nincs pénz. Mindent én rakok zsebre.

– *Idehallgassál. Nekem még van egy kis nyugdíjam.*

– *Igen, anyám, van.*

– *Na, fiam, aztat összerakjuk, osztán...*

– *Nem kell, van annyi itthon, hogy... nem kell. Mondtam, anyám, maradjunk. Éljlél, legyen még néhány évéd.*

Ezt kezdi naponta.

– *Úgy vágyok én el innen.*

– *Anyám! Én is, én volnék a legboldogabb, még az országból is vágyok el! Úgy teli van a hócipóm! Mindig gondoskodtál róla, hogy elhagyjam ezt az országot! Meg az ország is gondoskodott róla! Hála Istennek, neked.*

Szerettek a sógornőim, vittek őket magammal, bár volt olyan is, aki kihasználta, tartottam egy egész családot, meguntam, magunkra maradtunk, elköltöztünk, eladtam a házat, hazaköltöztünk anyósomhoz, hát így röviden ez. ... Csak anyám úgy fölbaszta az agyamat, nem sok hangulatom van. Erről sokat lehetne mesélni. Egy 24 órát elmesélni, vagy egy hétvégét. Gyakran igyekeztem meglátogatni, tehát hogy haladtam, az úton⁶ fölfelé, egyre több időm volt. Volt olyan, hogy tíz napot is megtehettem, hogy eljöhettek, távol voltam. Persze hogy rohantam oda. Úgy felcuccolva. Amit esetleg nem lehetett ott megkapni, persze hogy nem, mind csempészáru volt, láttál olyan honvédséget, ahol nem találsz meg, vagy nem kaphatsz meg bármit, amit akarsz? Na, különösen egy háborús övezetben. Mindent, aranyrúdtól kezdve mindent megkaptál! Hát ugyanúgy a hullának az aranyfogát, mindent. Sajnos ilyen is volt, hullarablások. Tudok róla. Üzemanyagraktár környékén olvastották egybe. Ilyen is volt, hát hogyne. Ugyanúgy a kábítószer. Hát ez része a hadsergnek. Minden országba, különösen ott, ahol háborús övezet van. Megy a csencselés, az üzletelés.

Háború, félelem, halál

Ez így hangzana, hogy zsoldos, mert napidíjat kaptunk, de nem, ez nem illik rá, inkább... zsoldos, bár hivatásos állományba vettek. Új azonosságot kaptunk, új nevet, új szülőket, minden. Én abban a szerencsés helyzetben voltam, hogy már akkor nekem megvolt a magyar-román állampolgárságom. És én a magyar útlevelet eldugtam. Tehát annyira

⁶ a katonai hierarchiában

gyenge volt a hírszerzés szerintem, hogy nem néztek utána. A román útlevelet bevonták, és akkor ez alapján voltam én akkor ilyen... Tehát ugyanúgy új nevet, új szülőt, mint ahogy említettem. És olyan lehetőségem volt, hogy közben járhattam sok helyre. Bár hogy milyen minőségben, azt jobb, hogyha... nincs értelme... Mert Jugoszlávia még mindig az a Jugoszlávia, hiába szét van darabolva... Etnikai tisztogatás. Hát mondjuk emberségből mindig jelesre vizsgáztam, volt sok katona, aki az életét nekem köszönheti, hogy megmentettem, egy vissza is adta. Úgy tudtam elhordani a csíkot. Egyszerűen... Nem titok annyira. Egyszerűen az egységemből, a 167 emberből egyedül én élek.

Más a hadgyakorlat, más a háború. Tudod, ez olyan dolog, hogy én sajnálok egy jószágot levágni. Nekem már elegendem volta vérontásból. Annyi embert láttam, hogy a hasát fogta a beleivel. A csapatodba van és próbál menni. Vagy mászni-csúzni. Menteni a kis rothadt életét. Azt a szenvedést, azt a fájdalmat, azt az eltorzult arcot. Azt látni kell. Mert ezt egy hadgyakorlaton, hacsak nincs baleset, de az sem olyan. Itt a legyek végig beköpték a pondró mászott rajtuk mire esetleg valaki belerúgott, hogy „az már nem él”. Két-három hétig, vagy akár másfél hónapig is ott voltak a hullák. Ami mindenkit érdekelt, tehát érintett volt, az emberi állomány, a fegyverek, lőszerke összeszedése, de a sebesültek vagy a hullák... Azt... nem is jó erről beszélni. Mert... inkább ezt... nem azt mondom, hogy át kell élni, de aki átélte, nem szívesen beszél róla.

Sok dolog van, amik annyira hihetetlenek. A mozifilmekben sem tudják úgy megcsinálni. Viszont ha az ember erről beszél, én személy szerint szinte kezdem ugyanazt átélni, vagy látni magam előtt, ha behunyom a szememet. És ez egy borzalmas látvány. De mennyi időnek kell eltelni ahhoz, hogy az ember leírhassa! És mennyi időnek, hogy beszélhessen róla. Neveket mondhasson. Hasonló dolog, mint amikor az emberből valamit mindig újra próbálnának kiszakítani, de egyszer kivették és keresik. Fájdalom. Nem olyan könnyű erről beszélni, senkinek, aki valamit átélt. A gyógyír erre a sír. Ez gyógyítja be az olyan szíveket, olyan lelkeket, akiket olyan sérülés, olyan trauma ért, hogy egész életen keresztül szinte magukkal hordozták, magukba fojtották, kifejtetni nem lehetett. Vagy féltek, tartottak valamitől.

Ez van, bármi is történik, az emberek mindig azért hallgatnak, mert félnek. Ez marad az emberélet végezetéig. A történelem, vagy a világ végezetéig. Ez így fog lenni, mert hatalom az mindig lesz. Hatalom ellen, vagy mellett levők mindig lesznek. Így igaz, mert aki valamibe bele keveredik,

vagy belecsúszik, akarva, vagy akaratán kívül, ha megégeti ezt az ujját, nem fogja odadugni a másikat is. Nem úgy lesz, mint a Bibliában, hogy ha megütik az orcadát, tartsd oda a másikat is! Nem fogja odatartani!

Amíg két ember lesz a földön – legyen három – ellentét lesz. Nézzük a világtörténelmet. A háborúkat, a vallási háborúkat vagy bármit. Ez mindig megismétlődik. Kezdődik valamilyen formában előlről. Ebből nem tanult az emberiség. Most abból se fog, amit én esetleg elmondok. Leírok. Nyomatott formába sem. Nem, nem! Egyszerűen csak az lesz, hogy na, most ilyen is volt. Sajnos ez van tényleg, ahogy kezdtem volna mondani. Nem tanul az emberiség. Nem okul. Nincs példa. Ez a sok háború. Mind értelmetlen. Bár a fejlődést szolgálják, szükségesegek. Nem ősemberek vagyunk már, hogy onnan kezdjük az életet. Nem fog tanulni az emberiség, érdekelt. Amióta a pénzt feltalálták, azóta az dominál. És azért az emberek mindent megtesznek. Azért kapsz gyárat, mindent, az életet. Anyagias világ, és sajnos minden ember olyan. Hopp, mennyi hasznom van belőle? Jó, adjad! De hát én tudod, mit mondok az ilyenekről? Ez a legtöbb, 100-ból 99 vagy 98. Rossz az arány! Te magad is az életed során tapasztaltad, nem mondok hülyeséget.

A félelem nagy úr, legalább olyan nagy, mint az éhség. Van, amivel nem lehet játszani. Jobb, ha az ember magával viszi a sírba.

Hát... hát félelem. Nem igaz, hogy valaki nem fél. De egy idő után... Ez olyan, mintha te reggelizel, vagy ebédelsz. Meg lehet szokni, ha képes vagy rá. Idegileg, ha képes vagy rá, bármit megszoksz. Mindenki fél. Én is félttem. Nekem például... Nem mindegy, hogy az ember mibe öszül meg. Más egy tyúkot levágni, más egy embert megölni. Van, aki erre sem képes, van, aki arra sem. És van olyan, aki nem képes... nem tudja, vagy nem meri, tehát... egy állat életét kioltani. Egy kacsát, vagy akármit. Van. Mindenkiben megvan. Én is, akkor félttem. De nem is attól, hogy én ölok meg valakit, hanem ahányan ott elestek, úgy körülöttem, mint mögöttem, vagy előttem, és akkor, ráébred az ember, hogy hopp, a következő én lehetek. Ha igen, akkor úgy haljak meg, hogy ne szenvedjek. Mindamellet, sok ember... Nem szerettem volna úgy megdögleni, hogy szenvedek. Mert segítség a segítségnyújtás, ugye... annyira nem történt semmi. Sajnos. Az emberi élet egy háborúban... Nem költséges vállalkozás. Pótolható. Négy-öt év alatt, ha csak ennyi ideig húzódik el egy háború, újabb generáció fegyverképes, harcra fogható lesz. Az embernek nincs értéke. Háborúba nincs. Csak a politikusoknak.

A megtorlás ez így nekem soha nem volt eszközöm, sem célom, a gondolataimba nagyon ritkán fordult elő. Na de az az első gondolat. De én minden cselekedetem előtt kétszer-háromszor átgondolok mindent. Tehát az nálam akkor már tudatos. Nem, nem törekszem soha. Értelmetlen. Erre mondják, a terror terrort szül. Nincs értelme. Az, hogy én haragszok rád... Nem! Figyelj! Azt már kellemes eseményként idézem magamba elő, még akkor is, hogyha esetleg fájdalmas volt. Nem, ilyen gondolatmenettel soha... ilyen mentalitással maga... a kazettát kell⁷.

KAZETTA

Az ő ülete volt, hogy a helikopteres bevetéseken, amikor várhatóan 800 méternél magasabbra emelkednek, vigyenek magukkal ejtőernyőt. Ez alkalommal bevetésen volt, egy fogolytábort kerestek. A helikoptert nem ő vezette, többen voltak a fedélzetén. A pilóta a veszélyes helyzetben (találat érte őket) az egyik ejtőernyővel kiugrott. Mire észrevették, hogy pilóta nélkül vannak, a gép már mintegy 1000 métert zuhant. Ő megpróbálta félemleni a helikoptert, sikerült is, mintegy 3800 méterre emelkedniük a sérült géppel, de egyáltalán nem volt biztos, hogy túléljük a bevetést. Ebben a helyzetben mondta rá a fekete doboz hangfelvevőjére üzenetét szerelmének. A kazettán a legerősebb hang a rotor hangja, de a szöveg tisztán érthető.

„Igazán sajnálom, hogy ilyen rossz időt használtam arra, hogy megszólaljak. Tudod, most nehéz szavakat keresnem. De csak azért, mert annyira zavarban éreztem magam, amikor eljöttem, nem mondtál semmit. Felszálltál a villamosra, és eltűntél percek alatt. Nehogy azt hidd, hogy elfelejtettelek. Mondtam, nagyon nehéz lesz bárkinek is megakadályozni, hogy ne emlékezzen vissza rád. Van valami abban, amit mondtál. A hipnózis. De talán tartogassuk ezt a mondanivalómat későbbre. Talán kezdjem a legelején. Szerencsésen megérkeztem. Már amennyire szerencsésnek lehet mondani. Átlépve az országhatárt, mint általában mindig, elment a kedvem. A jó kedvem. Ez sajnos gyakran előfordult. De most egészen más...

⁷ Ekkor adta nekem teljesen váratlanul a kazettát, innen nem tudtam tovább venni a beszélgetést, mert a helikopter fekete dobozának hangüzenetét a diktafonon hallgattuk és beszéltük meg együtt. További információkat nem adott, később telefonon kért, hogy minden kapcsolatot szüntessünk meg egymással.

Nem egészen a kedv, vagy a jókedv, hanem az a tudat, hogy soha nem fogod hallani a hangomat. Te nagyon jól tudod, született mázlista vagyok. Mindig találok valami módot, hogy akit szeretek, aki kedves nekem, valamilyen formában eljusson a mondanivalóm. A hangomon keresztül.

Hát eddig előben hallottad a hangomat, lehet, hogy nem fogsz megismerni, az elmondottak bizonyára meggyőznek arról, valóban az szól hozzád, aki korábban melletted feküdt. Hogy emlékeztesselek, valóban én vagyok az, néhány dolgot megemlítek, abból az időből, amikor az utolsó éjszakát együtt töltöttük. Beteg voltál. Most már tudom, hogy nem az vagy. Vagyis nem vagy az, ilyesmi nem tart sokáig a nőknél. Szinte egész éjjel nem aludtál. Hülyéskedtünk, tán sajnálva mindketten az akkori helyzetet. Már jobban körbe nem tudom leírni, bizonyára nem egyedül fogod ezt végighallgatni. De emlékszel, mikor azt mondtam, ez olyan forró, ahogy neked annyira hideg volt akkor megmelegítve. Sőt, egy pillanatra kihoztalak a sodrodból, és valami olyasmit mondtál, hogy te nő vagy, és egy olyan mellet(?) nem lehet azt nem észrevenni. Gondolom, így már azonosítottál.

El is felejtettem mondani, bizonyára ezt a zajt megismered. Ez az, amiről beszéltem, mivel fogunk indulni. Egyébként mindenki vidám, nem is ez a lényeg. Még beszélek veled, mert úgy érzem, veled beszélek. Titokban elhoztam egy fényképet. Előttem van, ezért mondom, hogy veled beszélek. Nem tudtak elfelejteni semmit és senkit. Néhány száz dollárért sikerült a fényképedet a karanténon keresztül magammal vinni. Ez az én életkedvem, éltető reményem. Milyen boldogan mosolyog valaki – rám, vagy a fényképezőgép elé – Mindegy.

Borzasztóan hiányzol. Nagyon hiányzol. Hogy mennyire, azt így most szavakban nem tudom elmondani. Azt érezned kellene, amikor melletted vagyok. Sajnos, most nem lehetek melletted.

(*Zene hallatszik nyomokban*) Még van tíz percünk, körülbelől, és utána kezdődik a tánc. Igazi diszkózenére. Most megtanulnak egyesek majd lambadázni. Tudod, mi ez? Most kegyetlennek kell lenni. Ez a tánc megkövetel minden ideget, minden figyelmességet, nincs pardon. Sajnos, nincs. De ha szerencsém van, ha szerencsém van, mire te ezt megkapod, ezt a hangfelvételt, ezt a kazettát, eldől, hogy megtanultam-e táncolni. Vagy ballábas vagyok. Ha ballábas vagyok, már soha többé nem fogok táncolni. Sajnos. Játékos vagyok, akinek néha veszélyforrás(?) kell.

De tudom, ez téged nem érdekel. Egy biztos. A körülmények alakulása lehetővé tette számomra, minden megoldást szembehelyezni önma-

gammal, megoldást keressek arra, hogy a túlélés lehetősége egy bizonyos pontig érhető legyen számodra az elkövetkező talán hosszú-hosszú évekre. Tudom, mit mondtál. Ha nekem jó az a választás, akkor jó lesz. De előbb-utóbb, vagy később, úgyis elhagynál engem. Nos ezen még gondolkozok. Bár az életkedvemet te és Éva adtad meg nekem. Nem tudom, melyiket válasszam. Talán majd találok megoldást. Ha nem, hát akkor bizonyára tévedtem. Ha már megismertem mindazt, amit csak melletted ismerhettem meg ennyi év után, vajon megérdemlem-e a sors-tól azt, hogy egy idő után, az elhagyatottságot is megkóstolva, a biztos reménytelenség fokával mérjem azt, amit te oly biztatóan felajánlottál nekem. Vállaljam-e azt a kockázatot, mely újabb boldogtalanságba vezet téged. Nem tudom, hogy mennyire érné meg ez mindkettőnknek. Bár jómagam tudom, én csak nyerhetek ezen. De gondolnom kell rád is. Hisz te sem vagy már fiatal. Annyi csalódás, annyi pofon ért ebből az életből, mely nem hiányzik, hogy újra ismétlődjön neked. Talán ezért van az, hogy ilyen kegyetlen az élet.

Lehet, hogy amikor a hangomat hallod, megpróbálsz felfogni mondanivalóm, bár lehet, értelmetlen lesz számodra. Mindössze azért van, mert az egyszerű, hétköznapi szavak nem úgy esnek az én számra. Ha mégis, egyszerűségénél fogva némelyek mondanivalóját még én sem értem. Keresgélni kell újra a helyes szavakat. Csak azért, hogy megértsél engemet. Sajnos, az élet az már ilyen. De hát hagyjuk ezt. Nagyon hiányoztok nekem. Különösen akkor vettem észre ennek hiányát, amikor búcsúzáskor pezsgőt bontottál. És Éva⁸ jutott eszembe.

Megfogadtam, józan ésszel akarom végigcsinálni ezt. Nem ittam egy kortyot sem. És azóta sem iszom. Túl akarom élni az egész kócerájt. Mindezt, hogy értelmét lássam annak, amiért el kellett jöjjenek onnan. Tudod, maradhattam volna, az esély adott volt. Már említettem neked. A te hirtelen haragos döntésed, az okozta ezt. Nem is tudom, hogy mit kellene még elmondanom.

Félek, hogy észrevesznek. Bár ez a társaság olyan jó, velük a pokol fenekére is elmennék. Sőt, még Romániába is átmennék, hogy elhozzalak onnan. De sajnos most más feladatom van. Ez a kaland, már nem mondhatom, hogy nem kaland, sőt. Nagy kaland. *(rádió n halkan idegen nyelvű szöveg)* Ilyet kihagyni – lehet, ebben az életben soha nem lesz ilyen. De majd meglássuk.

⁸ Barátnőjének húga

Vajon eszedbe jutottam-e azóta? Hiányzol. Tudom, mindezt szemtől szembe mondanám, egészen hevesen reagálnál. És akkor, mint ahogy Évi mondta, „Mit veszekedtek állandóan? Nem tudtok nyugodtan maradni?” Tudod, az ilyesmi csak annál fordul elő, olyan esetben, amikor egy nőről és egy férfiről van szó.

A fenébe. Nem tudom, hogy mennyire érződik a zaj. Igyekeztem minél távolabb kerülni a helikopter rotorjától. Lehet, hogy nem fogsz hallani mindent, de nem kiabálhatok. Sajnos. Remélem, azért valamit értesz belőle. Visszahallgatni nem tudom. Amikor megtelik a szalag, a kazetta szépen távozik. És igekeznek hat óra hosszan belül eljuttatni hozzád. Ha megkapod. Ha te kapod meg, nyugodt lehetsz, még élek. Ha más kapja meg, nem vesztek semmit. Ezért nem kerül az életembe.

(itt valaki megpróbált beletörölni a szalagba: a rotor zaja megszűnik, valaki halkán, talán idegen nyelven mond valamit, és után nagyon halkán magyarul: „hát pedig nem tapasztalom...” Egy kattanás után folytatódik a rotorhang)

Itt várjál, mert szünet volt. Most érkezünk egy objektum felé. Kicsit jobban szét kell nézni. Visszamegyek a fiúkhoz. Egy perc az egész.

(Hosszabban csak a rotorhang hallatszik, és néha nagyon halkán idegen nyelvű szöveg.)

Remélem, nem várokztattalak meg túl sokáig. Ez még nem az a terület, ahova megyünk. Sajnos, pontos tájékozódási pontunk nincs. De azért majd lesz valahogy. Tudod, másabb volna, ha ott lennék veled, melletted. De így nagyon nehéz bármit is mondani. És bizony, nagyon távol vagyunk egymástól. De azért hidd el, hiányzol, és majd megbolondulok érted. Egy kicsit furcsább és másabb lettem, mindenki iszik, csak én nem. Egyáltalán nem kell a pia. Bár nem gondolkozom, vagy legalábbis nem úgy, mint mikor együtt voltunk. De azért forog az agyam. Igaz, hogy egy kicsit tompán, a hangom is másabb. De hát ezt te tudod. Ha nem is beszéltem mindenről, de azért tudod, más, nagyobb változások érnek, a szervezetem másképp reagál mindenre. Talán a mutáció. Vagy ki tudja, mi. Lehet, ez a zaj is torzít valamennyire a hangomon. De ez már az, ami. Pontosabban akkor is én vagyok, meg a rotor hangja. Igaz, hogy én fül dugót használok, nem tudom érzékelni, mennyire érted azt, amit elmondok. Senki nem figyel rám, talán hangosabban beszélnek, igen. De nem kockáztathatom meg, mert akkor még ez sem fog eljutni hozzád.

Borzasztóan hiányzol. Hiányzik Évi is. Mindnyájan hiányoztok. Hiányzik a tocsája(?) is, a kis Kriszti, meg talán azok, akik az utolsó két nap körülöttem fordultak meg. Bizonyára tudod, kiről van szó. Sajnos,

minden olyasmiről kénytelen vagyok lemondani most, ami akkor megvolt. Lehet, hogy egyre többet fogok gondolkozni, rád fogok gondolni, és ez lesz a vesztem. De ha már meg kell döglennem, abban a tudatban dögöljek meg, hogy tudom, nem felejtettelek el téged. Remélem, hogy ez majd sikerülni fog. Bizonyára abban bízol, nehogy azt hidd, azért, hogy ilyen rossznak gondollak, hogy bár jobb volna, ha itt döglenék meg. De hidd el, ha szerencsém van, márpedig a szerencse az mindig kedvez, akkor mégiscsak szerencsém lesz.

Szinte még most is érzem a bőröd illatát. Beszívtam belőle annyit, hogy talán elegendő lesz, arra a hat hétre. Mindig csak annyit érzek, beosztom, amennyi kell. Bizony. Nagyon hiányzol. Borzasztóan hiányzol. Talán még a veszekedésed is. Bár általában ez egyoldalú volt. Te mindig mindenre kíváncsi vagy. Talán kíváncsi is lehetsz, sőt, jogod is van a kíváncsisághoz. De sajnos akkor már más munkahelyed kell, hogy legyen. És ez nem rajtam múlik.

Egyébként elárulok neked egy nagy titkot. Jóval több a túlélés lehetősége a számomra, mivel két helikopterrel indultunk. Időnként közelednek. Vagyis közeledünk egymáshoz. Néha azért erősödik, hol meg halkul a zaj. Biztos érezhető, majd amikor hallgatni fogod. Most az egy százalék túléléshez negyven százalék esélyem van. És ez már tudod, milyen? Ez már pont elég ahhoz, hogy viszontlássalak. Amúgy már korábban említettem, vagy ahogy a szójárást ismered, ismét „elvettem magam”, az akció sikeres végrehajtása után, és függ attól, hányan maradunk életben, vagy ki hogyan sebesült meg, talán két hét után, attól a naptól számítva két hét után, hogy eljöttem, hazatérhetek. Két napra. Ha gondolod, szívesen elmennék hozzád. Persze, csak ha megengeded.

Mindenesetre kérlek, ne csodálkozz azon, hogyan kerül ez a kazetta hozzád. Még mielőtt bármi történne, hadd kérjelek meg arra, amikor meghallgattad, nem baj, ötször-tízszer, ha százszor hallgatod, töröld le, és ha van mondanivalód, légy szíves, mondd a kazettára, majd jelentkezni fog valaki érte. Egyelőre még nem tudom, hogy ki, és hogyan jut el hozzád, de nyugodt lehetsz, aki megkeres, kész megdögleni, az életét adni azért, hogy ez a kazetta, csak hozzád és hozzám jusson el. Kettőnkön kívül senki sem fogja hallgatni azt, amit rámondtunk. Ne légy ideges utána, ne kapkodj, éld hétköznapi megszokott életedet. Gondolj arra, itt vagyok melletted, és ne zavartasd magad. *(nagyon halkan idegen nyelvű beszédfoszlányok hallatszanak)*

Hidd el, nagyon szeretlek, és ez ad erőt, mindenhez, mindenhez, amit kell. Hogy újra viszontlássalak. Persze vannak dolgok, amit még én sem

tudhatok előre, hisz nem körülöttem forog a világ, vagy a kör. De azért most szó szerint, vonatkoztatható az, hogy a kör közepén állok. Egy bezárt terület fölött, ahonnan csak akkor van kiút, ha minden úgy jön, ahogy szeretnénk. Vagy szeretnék. De azért remélem, minden úgy lesz, ahogy, ahogy megbeszéltük. És én is hiányzom neked, És vársz vissza engemet. Persze, lehet, csak biztattál, bátorítottál, nem tudom. Furcsa volt egy kicsit a viselkedésed, de ezt már említettem. De én akkor is szeretlek, és ezt nem tilthatod meg nekem. Sajnos. *(a zaj megváltozik, élesebb hangú berregés hallatszik)*

Most viszont még annyi... fontos elmondanivalóm, melyet te bizonyára másképp fogsz majd értékelni, nem tudhatom. Talán félsz attól, hogy távollétemben háborgat valaki, mivel ezzel teljes bizonyosságot nyertél, hogy ezt a kazettát átadták neked. De ettől ne félj.

Mivel nekem fontos vagy, és én is fontos vagyok másoknak, sőt, annyi ember, amit még te el sem tudsz képzelni, bocsáss meg, lehet, hogy nem elég érthetően fejeztem ki magamat, de a lényeg az, amíg én fontos vagyok, addig te is fontos vagy nekem. És ezt nem szabad szem elől téveszteni. Mint már említettem, téged semmilyen bántódás, atrocitás nem ér. Sőt, nyugodt lehetsz, hidd el, ha én mondom. Nyugodt lehetsz. Ahhoz túl messzire elér a kezem, hogy bárki merjen közeledni, és olyat tenni, amit úgysem érdemes.

Tudom, izgulni fogsz azért, amit most szavakkal nem tudok kifejezni, de piros, és piros betétje van, és benne van valami. Amikor az ember egy életbiztosítást köt, akkor nyugodtan alhat. Remélem, így már érted! Gondolnom kell mindenre, nem nevezhetek a nevéen semmit. A saját érdekemben.

Kérlek, mint a múltkor megbeszéltük, ahogy ezt a kazettát megkapod, úgy értesítelek, bármi történt velem. Ha valami baj, komolyabb baj történt velem, tehát neked nincs miért izgulnod. Mi tudunk vigyázni egymásra. Már amennyire képesek vagyunk a túlerővel szemben. De hidd el, azok vagyunk, akik, és nem kell félnünk. Majd csak túl leszünk ezen.

Nem tudom, hogy sikerül-e még újra neked e kazettát visszaküldeni, majd hallani azt, amit, de bízom benne. Ez kedvet ad neked ahhoz a gondolathoz, amit te oly nagylelkűen felajánlottál. Azon az áron. Tudom, hogy nem szeretsz, de lehet, idővel megszeretsz. Én adok időt neked, ha még lesz időm időt adni. Ugye, értesz engemet? Jól gondold meg, hisz te egy áldott jó asszony vagy. Te többet érdemelsz ettől a sorstól, mint amit eddig kaptál.

Ezzel nem azt akarom mondani, hogy én mennyi mindent tudnák nyújtani neked, erről szó se volt soha, nem is akarok ilyet kiejteni a számon. Ugye, megértesz engemet?

Sajnos, most egy picit befejezem, de a magnót nem kapcsolom ki, nehogy a műszerek valamit jelezzenek. Bizonyára a rádiót, a fedélzeti rádiót zavarja, a ki- bekapcsolgatás, de megpróbálom a lehetetlent is. Remélem, sikerül teljesen, teljes egészében ezt a kazettát feltölteni hanganyaggal, hogy mindent megértsél abból, amit akarok. Most néhány percig várnod kell. De ne izgulj. Eddig még semmi vész. Úgyhogy várj türelemmel. Jó?

Rádió értesítést kaptunk, távolodjunk el a megjelölt céltől, harminc kilométerre, és szálljunk le. Most lesz több időm is így. Sajnos mindig valami olyan helyet kell választanom, ahol engem nem hallanak, de te a kazettán mindenképp hallani fogsz. Ha összeszereljük a rádiót, annak a közelébe nyugodtan tudunk beszélni. Kérlek, bocsáss meg nekem, hogy ilyen bátor voltam, és vállaltam ezt, hogy hagy... *(az oldal vége)*

Sajnos nem vettem észre, elkalandoztak a gondolataim. Túl hamar kezdtem beszélni. Sajnos nem vettem észre, hogy az előző oldal lejárt, így amit be akartam fejezni, gondolom, hogy befejezetlen maradt. Sajnos ez a lehetőség sincs meg, hogy már a földön beszélni tudjak veled, mert néhányszor lövés dördült a földről. Úgy látszik, rakétával próbálnak bennünket leszedni. De a rohadt anyjukat, ezt az örömet nem adjuk meg nekik. Még szerencse, mindez nem hallatszott bele. Odasóztunk egy párat nekik. Tudom, ha láttad volna, hogy el volt torzulva az arcom, biztos azt mondtad volna, te már nem az vagy, aki mellettem feküdt. De sajnos, ha visszatérek, újra a régi leszek.

Nagyon hiányzol, nagyon szeretlek, bár ahogy mondani szokták, egy szóból ennyi mindent így, nem lehet elmondani. Sajnos most is eszembe jut az, mástól kellett megkérdeznem, mi az, de a lényeg az, hogy most már bővebben tudom azt az egy szót. És nekem ez a lényeg. *(a rádió visítása behallatszik egy pillanatra, utána egy ideig csak a rotor zúg)*

Ne haragudj, nem tudom, történt-e valami változás azóta, hogy eljöttem. Úgy körülötted, mint abban a szívben, amely létezik, de már jégcsap. Vagy mint ahogy én mondtam, egy kő. Hidd el, nem egészen úgy van az, ahogy te képzelted. Tudom, az évek téged is megviseltek, de hát azért nem szabad feladni. Mindenki arról álmodik, mármint a nők: herceg hóféhér lovon. De hát nagyon jól tudod, ilyen csak a mesébe van. Vagy nagy ritkán.

Öregszünk. Mind a ketten. Te olyan vagy, amilyen, és én is. Ember hiba nélkül nincs. De hisz ezt te is nagyon jól tudod. Na várjál, mert rágyújtok. Igaz, hogy nem lehet rágyújtani, de hát – ez van. Egy kicsit most már ideges vagyok. Tudod, ha te nem lennél, most gondolkoznom se kellene. De így van miért. *(csak a rotor hallatszík)* Tudom, vagy legalább is bízom benne, valaki visszavár engem. És hidd el, ez nagyon fontos. Így van értelme életemnek. És az értelme te vagy. Őszinte vagyok. Mert ennél őszintébb már úgysem lehetek. Hisz nagyon jól tudod te is, hogy szeretlek. De már annyiszor használtam ezt a szót, hogy borzasztóan.

Annyira hiányzol, hogy a legszívesebben kiugranák innen, ha tudnám, hogy ahol földet érek, te ott vagy. Ilyen a szerelem. Az ember bolondul, meg ha kell, megdöglik. De hát, ha már meg kell, akkor ne így, hanem melletted. *(csak a rotor hallatszík)* Egy kicsit most sokat gondolkozok. Nem akartam, hogy halljad, ami történt, de mondom. Elfordultam oldalra, és megpusziltam a kis mosolygós pofikádat a fényképen. Most mosolyogni fogsz, ugye? Hisz én is mosolygok. Sebaj. Attól még nyugodt lehetsz, ha megdögölök, a zubbony-zsebbe pont a szívemnél vagy. Beletettem egy olyan dobozba, akármi is történik velem, az épségben marad. Te, illetve a te fényképed. Aránylag biztos. De hát ki tudja.

Alig várom már, hogy újra melletted fekjüdjek. Hidd el, nem vágyom többre. Vagy ahogy te mondanád, ennyi nekem is jár az élettől. Én ennyivel is megelégszem. Ugye megértesz. Nekem te úgy kellesz, mint másnak a kenyér. Vagy talán még jobban. Bizony, bizony.

A fenébe is. *(rotorhang)* Ilyen ez a rohadt élet.

Hidd el, én nem bánom, hogy megismertelek téged. Az ismeretségünk nem így kezdődött. Nem erre a célra kellett volna. De sajnos, mint már mondtam neked, a sret(?) oldalba, az, az a hely, ahol őszintén ki tudjuk önteni szívünket. Minden örömlünket, bánatunkat, az valóban nekünk való hely. Tudom, most arra gondolsz, három kérdésre nem kapnál választ. Pedig csak egyre nem, ha visszagondolsz. Kérdezted a dinnyét. Akkor is mondtam, a dinnyeföld. Egy magyar szólásmondás. A másik, hogy igaza volt, tudod kinek, nem akarom a nevét kimondani. Hidd el, nem rólad volt szó. Nem vagyok kíváncsi természetű. Nem érdeklődök utánad. Nem érdekel a múlt. Az én múltamat megnéznéd, vagy tudnád, vagy látnád, hallanád. Másképp gondolkoznál te is. A jelen és a jövő számít. Mindig a jövőre kell gondolni. Hidd el nekem. Nem akarok én rosszat.

– Rohadt marha részegek! – *(sívítás)* – azonnal mindenki felkészülni, ejtőernyőt fölvenni.– *(sívítás)* – Gyorsan! *(sívítás)* – Mozgás! *(sívítás és idegen nyelvű hangfoszlányok)* – Majd utolsónak szállok ki, menjetek. –

Ne haragudj, de valami történt. Befejezem. Majd legközelebb újra jelentkezem, amikor a kazetta visszakerült hozzám. Szervusz. Legyetek jók. Szeretlek, ha megdöglök is szeretlek. *(A sívítás hangja megváltozik.)*

One, two, three, rangers. One, two, three, rangers. *(Valakivel beszél rádión. Szláv és talán román nyelvű hangfoszlányok jönnek a rádióból.)*

Azt hiszem, még van annyi időm, hogy mondjak valamit. A zaj megváltozott, mint hallottad. Most már hangosabban beszélhetek, egyedül vagyok. Nyugodj meg, nem történt komolyabb baj. Csak ezek túlságosan elbízták magukat. Picsán lőttek bennünket, és nem vették észre, hogy ég a gép farka. Műszer szerint még háromezer-nyolcszáz méter magasságban vagyok. De már nem jár a motor. Nyugodj meg. Ejtőernyővel kiugrok, semmi bajom nem lesz. Bár a jelen helyzetet nem tudom. A koordináták pontatlansága miatt nem tudom felmérni, milyen területen érek földet, vagy esetleg földet érek-e. Vagy hogy hova esek. Egy biztos. Egyedül maradtam. Majd meglássuk. Nyugodt lehetsz, a kazetta most már elér hozzád. Sajnos a végén nem fogsz hallani semmit. De nyugodt lehetsz, míg élek, szeretni foglak, és azért tartom magam életben, hogy szerethesselek. Küzdök az életemért, küzdök így a szerelmedért. Imádlak. Gondolj bele, ne gondolj bele, vedd úgy, mintha homlokodon csókoltalak volna. Szerbusz. Most már valóban készülnöm kell a kiugráshoz. Még mielőtt felrobban a gép. Vigyázatok magatokra. Remélem, hogy találkozunk. És ne add fel a reményt. Mindenképpen találkozunk. Vagy így, vagy úgy, de akkor is tudni fogsz, hallani fogsz rólam. Legyetek jók. Szerbusztok